

ikke har kunnet omtale særskilt. Den er også glimrende illustreret med originale fotografier, kort og skitser fra ekspeditionen. Prisen er nok for høj og emnet for specielt til at andre end folk med særlig interesse for antropologiens historie vil anskaffe den, men den bør stå på ethvert antropologisk bibliotek.

John Liep
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

James Lockhart, C. M. Stafford Poole & Lisa Sousa (eds. and translators): The Story of Guadalupe. Luis Laso de la Vega's Huei Tlamahuiçoltica of 1649. Stanford: Stanford University Press 1998. 151 sider. ISBN 0-8047-3483-6. Pris: US\$16.45 (pb).

C. M. Stafford Poole: Our Lady of Guadalupe. The Origins and Sources of a Mexican National Symbol, 1531-1797. Tucson: The University of Arizona Press 1995. 325 sider. ISBN 0-8165-1623-5. Pris: US\$19,95 (pb).

Jomfruen af Guadalupe er Mexicos – og siden 1910 hele Latinamerikas – skytshelgen. Hendes billede hænger overalt i Mexico, og historien om indianeren Juan Diego for hvem hun åbenbarede sig i december 1531 – kun tolv år efter Cortéz' invasion – er kendt af alle.

Historien lyder kort: Den 9. december 1531 passerede en fattig indianer, Juan Diego, Tepeyac, et lille bjerg ca. 8 km nord for Mexico Citys centrum. Han hørte en kalden og så en kvinde som fortalte ham at hun var Jomfru Maria. Hun bad ham gå til biskoppen, Juan de Zumárraga, og meddele ham at hun ønskede et kapel på det sted. Da det endelig lykkedes Juan Diego at få foretræde for biskoppen afviste denne ham. Næste dag viste Jomfruen sig igen for Juan Diego ved Tepeyac, og tredje gang da han på biskoppens opfordring bad hende om et tegn, lagde hun friskplukkede roser i hans kappe. Da han afleverede roserne til biskoppen, viste der sig på kappen et billede af Jomfruen. Det er det billede som i dag hænger i det enorme kapel ved Tepeyacbjerget, bygget i 1976 til at modtage de millioner af troende der hvert år valfarter til Jomfruen af Guadalupe.

Den 12. december er national helligdag i Mexico for Guadalupe, og den dag klæder

man overalt i landet små piger og drenge i „indiansk klædedragt“. Det særlige ved Jomfruen af Guadalupe er nemlig at hun er mørk-hudet og åbenbarede sig for en indianer. Hun er altså skytshelgen specielt for Mexicos oprindelige befolkning, og efter sigende er det eneste gang Jomfru Maria har åbenbaret sig uden for Europa.

At historien om Juan Diegos møde med Guadalupe findes på aztekisk med betegnelse *nican mopohua*, „her berettes“, er også bredt kendt i den mexikanske befolkning. Den tekst blev sammen med en række historier om de mirakler Jomfruen havde udvirke trykt første gang i 1649 i en bog med titlen *Huei tlamahuiçoltica*, „Ved et stort vidunder“. Den er nu udkommet i en videnskabelig udgave med fylldig indledning, noteapparat og en oversættelse til engelsk foretaget af de nok mest kompetente til opgaven. Historikeren James Lockhart har i 25 år oversat og analyseret aztekiske kilder, både fra et traditionelt historisk og kildekritisk synspunkt og fra en mere lingvistisk vinkel, og han har uddannet en række glimrende etnohistorikere inden for området.

Udgivelsen og oversættelsen af *Huei tlamahuiçoltica* kan nok ikke gøres bedre. Udgivernes diskussion om hvorvidt teksten har været forfattet alene af den ellers ukendte Luis Laso de la Vega eller om han har haft aztekisktalende hjælpere er detaljeret og velargumenteret.

Stafford Poole, en af de tre udgivere af teksten, er også forfatter til det andet værk som her skal omtales og som udkom første gang i 1995, altså mens arbejdet med oversættelsen stadig var i gang.

Historien om Jomfruen af Guadalupe har igennem tiden været emne for utallige skrifter, både forkyndende og diskuterende. Der har dannet sig to lejre: De der tror på og går ind for åbenbaringshistorien og de der er imod den; begge lejre er med udgangspunkt i de samme kilder nået til diametralt modsatte resultater. Man kunne måske tro at der ikke er mere at sige i den sag, men Pooles bog viser at det langt fra er tilfældet. Han har sat sig for at finde frem til hvad der egentlig skete i 1531 og i de efterfølgende 250 år indtil den tradition som vi kender i dag blev etableret.

Med det formål har han først gennemgået alle de kilder fra det 16. århundrede hvor man skulle forvente en omtale af Juan Diego og hans enestående oplevelse: samtidige trykte og utrykte kilder, lige fra biskop Zumárragas

egne omfangsrige skrifter til almindelige rejseberetninger, men i ingen af de samtidige kilder finder han nogen form for omtale af eller hentydning til noget der kan bekræfte den nu knæsatte historie. Derefter giver han en detaljeret gennemgang af kultens forløb i de følgende 200 år.

Hans konkrete resultater fortæller os følgende: I midten af 1550'erne var der en del religiøs aktivitet ved Tepeyac, og der blev rejst et kapel på stedet; fra sidste halvdel af 1500-tallet omtales en sølvstatuette af en Maria i Tepeyac; igennem hele 1500-tallet og frem til anden halvdel af 1600-tallet var en Jomfru af Remedios langt mere tilbedt end Guadalupe; den første kendte gengivelse af det mirakuløse Guadalupemaleri er fra 1606; fra 1615 eksisterer et kobberstik udført af en flamsk kunstner, Samuel Stradanus (latin for van der Straet) af Jomfruen af Guadalupe langs siderne af hvilket der er små scener af mirakler hun havde udvirket; i 1648 publicerede Miguel Sánchez en bog med titlen *Imagen de la Virgen María*; i 1649 publicerede Luis Laso de la Vega den ovenfor omtalte bog, skrevet på aztekisk, *Huei tlamahuicoltica*; i 1666-7 blev der afholdt en høring af vidner – ikke med det formål at undersøge ægtheden af beretningen om Juan Diegos møde med Guadalupe, men fordi kirken ønskede at få bekræftet at der eksisterede en mundtlig tradition om åbenbaringen og om senere mirakler; så sent som i 1671 blev der endnu holdt prædiken for Guadalupe den 8. september, altså ikke på hendes nu officielt anerkendte dag i december måned.

Den kanoniske tekst på aztekisk, *nican mopohua*, fra 1649, blev først genoptrykt i 1926, og Poole argumenterer klart og overbevisende for at Guadalupe fra begyndelsen af 1600-tallet og godt ind i 1800-tallet blev brugt som identitetsskaber af spaniere født i Nyspanien, såkaldte *criollos*. Disse *criollos* havde langt fra de samme rettigheder som *peninsulares*, spaniere født i Spanien, og de havde behov for en egen lokal helgen. I hele den periode var indianeren Juan Diego fuldstændig glemte. Det er først i dette århundrede, længe efter Mexico er blevet en selvstændig nation med en egen herskende spansk befolkning, at Guadalupe er blevet nationalhelgen med særlig henblik på den oprindelige befolkning.

Det er en kritisk filologisk undersøgelse af den ypperligste slags; den er tilmed velskrevet og underholdende. Foruden på overbevisende måde at afdække kultens opståen og sigte gi-

ver Pooles beretning et glimrende indblik i kolonitiden og dens mange forbløffende og snurrige personer.

Una Canger
Institut for Religionshistorie
Københavns Universitet

D. P. Martinez (ed.): The Worlds of Japanese Popular Culture. Gender, Shifting Boundaries and Global Culture. Cambridge: Cambridge University Press 1998. 212 sider. ISBN 0 521 63128 9. Pris: £14,95 (hb). ISBN 0 521 63279 5. Pris: £40 (pb).

Denne antologi er den anden udgivelse i en serie om „Contemporary Japanese Society“ redigeret af Yoshio Sugimoto, La Trobe University. Sociologen Yoshio Sugimoto og juristen Ross Mouer gjorde sig i 1980'erne bemærkede med en række stærkt kritiske værker om japanforskningen, herunder antropologisk forskning, som de klassificerede som inspirator for og del af *nihonjinron* (teorier om japanerne) – nationalistiske værker der „påpeger“ japanernes kulturelle egenart. Sugimoto og Mouer argumenterede blandt andet for, at et begreb som „japansk kultur“ fremstillede en enhed, som ikke var i overensstemmelse med empirien. I stedet, argumenterede de, er Japan stratificeret og heterogent. Senest (1997) har Y. Sugimoto udgivet en sociologisk grundbog om det japanske samfund, hvori han med en definition af kultur som værdier og livsstil argumenterer for, at det japanske samfund er multikulturelt.

Sugimoto og Mouers kritik var sammenfaldende med en generel diskussion af kulturbegrebet inden for antropologien og førte til, at adskillige antropologer, der studerer Japan, skiftede fra at fokusere på, hvori det japanske bestod, til at fokusere på, hvordan det japanske konstrueres og praktiseres. Og for mig at se har tidligere studier af populærkultur og forbrug (Skov & Moeran 1995; Treat 1996) været del af denne tendens.

Dolores Martinez' antologi forsøger noget andet: Hun vil på én gang fastholde et begreb om japansk kultur og understrege diversiteten og transformationerne heri. For Martinez er det vigtigt at forstå forholdet mellem nationalstaten og dens ideologi om fælles japanskhed. Med reference til Benedict Anderson (1991) og Homi Bhabha (1990) argumenterer Martinez for, at nationalstater er funderet på ideolo-